

2. Гроші та кредит : підручник / за ред. М.І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2006. – 744 с.
3. Івасів Б.С. Гроші та кредит : підручник / Б.С. Івасів. – Тернопіль: Карт-бланш, К. : Кондор, 2008. – 528 с.
4. Коваленко Д.І. Гроші та кредит: теорія і практика : навч. посібник / Д.І. Коваленко. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 352 с.
5. Куковіца Л. Проблеми та шляхи подолання інфляційних процесів в Україні на початку третього тисячоліття [Електронний ресурс] / Л. Куковіца, В. Бондаренко. – Режим доступу: <http://conferences.neasmo.org.ua/node/485>.
6. Михайловська І.М. Гроші та кредит : навчальний посібник / І.М. Михайловська, К.Л. Ларіонова. – Львів: Новий світ-2000, 2006. – 432 с.
7. Основні соціально-економічні показники [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.bank.gov.ua/files/1-Macroeconomic_indicators.xls.
8. Щетинін А.І. Гроші та кредит : підручник / А.І. Щетинін. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.

УДК 330.131.7

Вербіцька І.І.,
к.е.н., доцент

Чортківський інститут підприємництва та бізнесу
Тернопільський національний економічний університет

МІНІМІЗАЦІЯ ВАЛЮТНИХ РИЗИКІВ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Здійснення операцій на міжнародних ринках характеризується і обумовлюється високим ступенем відкритості щодо впливу коливань співвідношень вартості валют на їхні фінансові результати, тобто до валютних ризиків. Саме валютний ризик є одним з основних чинників, що перешкоджає розвитку вітчизняного експорту. Тому розробка системи мінімізації валютних ризиків, яка відповідає сучасним умовам зовнішньоекономічної діяльності і враховує багатофакторні елементи зміни курсів валют, дозволяє своєчасно запобігти фінансовим втратам і підвищити ефективність зовнішньоекономічних операцій.

В останні роки в умовах лібералізації та розвитку зовнішньоекономічної діяльності особлива увага приділяється питанням управління валютними ризиками як важливому елементу в реалізації валютної політики підприємств. При цьому ефективне управління валютними ризиками передбачає вирішення таких завдань, як оцінка валютного ризику, вибір стратегії запобігання або нівелювання загроз, що базується, на використанні інструментів фінансового ринку і їх похідних.

Зазвичай, на початковому етапі управління валютними ризиками на вітчизняних підприємствах здійснювалося в межах завдань окремого підрозділу для скорочення витрат, пов'язаних із зміною валютних курсів. Сьогодні більшість підприємств використовують короткострокове і довгострокове управління валютними ризиками, але вже не на рівні підрозділу, а в рамках всього підприємства, використовуючи як фінансові, так і нефінансові стратегії попередження і мінімізації. За допомогою системи управління валютними ризиками підприємство намагається не тільки уникнути або мінімізувати ризики від несприятливих змін валютний курсів, а й використовувати сприятливі зміни в цілях свого розвитку та підвищення конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення питань валютних ризиків в зовнішньоекономічній діяльності займаються такі відомі зарубіжні вчені, як Т. Бартон, Р. Клейнер, Р. Колб, М. Маккарті, Д. Пікфорд, Т. Райє, Д. Редхед, В.Н. Вяткін, А.М. Дубров, Д. Прікон, С. Хьюс, а також вітчизняні вчені В.В. Вітлінський, П.І. Верченко, В.М. Гриньова, О.М. Десятнюк, Л.І. Донець, І.Ю. Івченко, С.М. Ілляшенко, Т.С. Клебанова, Д.А. Штефаніч, О.М. Ястремська та ін.

Разом з тим, у роботах як зарубіжних, так й українських учених недостатньо уваги приділено питанням формування організаційно-економічного механізму управління валютними ризиками, а економічні інструменти управління валютними ризиками не адаптовані до специфіки функціонування сучасних підприємств. У зв'язку з цим гостро стоїть завдання підвищення ефективності управління валютними ризиками підприємств у напрямі їх мінімізації, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Постановка завдання. У сучасних умовах валютні відносини відіграють велике значення, валютний і фінансовий ринки мають глобальний характер. Тому тема виявлення і мінімізації валютних ризиків вітчизняних підприємств має актуальне значення.

Метою статті є теоретичне узагальнення сутності валютного ризику і практична рекомендація щодо його мінімізації в зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Це дозволить підприємству чітко реагувати на зміни коливань валютних курсів і запобігати їх втратам у процесі здійснення операцій з експорту-імпорту.

Виклад основного матеріалу дослідження. У фінансово-економічній літературі зустрічаються різні визначення валютного ризику. Валютний ризик – ризик потенційних збитків від зміни валютних курсів [1]. Валютний ризик – це небезпека втрат при проведенні зовнішньоторговельних валютних та інших операцій у зв'язку із зміною курсу іноземної валюти: ризик може покриватися завчасно купівлею валюти або залученням кредиту, а також страхуватися укладенням строкових угод [2]. На думку А.С. Шапкіна, валютний ризик, або ризик курсових втрат, пов'язаний з інтернаціоналізацією ринку банківських операцій, створенням транснаціональних (спільних) підприємств і банківських установ та диверсифікацією їх діяльності і представляє собою можливість грошових втрат у результаті коливань валютних курсів [3]. І.А. Бланк під валютним ризиком вважає один з видів фінансових ризиків, який характеризується коливаннями валютного курсу, що породжують фінансові втрати підприємства при експортно-імпортних операціях [4]. Валютний ризик – це ймовірність втрат у результаті зміни курсів іноземних валют по відношенню до національної валюти, а також зміна вартості доходів, отриманих за кордоном, при їх конвертації в основну валюту [5]. Інша група вчених переконана, що валютний ризик – це якісна (напрямок) та кількісна (величина) оцінка впливу відхилень валютного курсу від початкового або очікуваного значення на фінансові результати економічної діяльності підприємства [6].

На думку С.В. Соколової, валютний ризик можна визначити як певну ступінь, в якій зміни обмінного курсу можуть негативно впливати на нетто-вартість підприємства. Коливання валютного курсу відображаються або у бухгалтерській звітності підприємства, або на стані залишків його грошових коштів, а в більш широкому контексті – на його конкурентоспроможності [7].

Валютний ризик також може бути предметом управління для окремих видів операцій, основна або додаткова мета яких – отримання прибутку за рахунок сприятливої зміни валютних курсів. У першу чергу, до таких операцій належать спекулятивні конверсійні операції з валютою. Отже, усі дослідники є одиними у визначенні основної складової валютного ризику як коливання курсу валюти.

З точки зору закордонних економістів, таких як К. Редхед і С. Хьюс [1], можна виділити таку класифікацію валютних ризиків:

Операційний валютний ризик, який пов'язаний з торговими операціями, а також з інвестиційними потоками. Цей ризик для підприємства виникає «через існування небезпеки понести в майбутньому фінансові втрати за вже укладеним контрактом, деномінованих в іноземній валюті, в результаті несприятливої зміни обмінного курсу відповідної іноземної валюти» [8].

Операційний валютний ризик в основному пов'язаний з торговими операціями, а також з грошовими угодами фінансового інвестування та дивідендними платежами. Цей ризик можна визначити як можливість недоотримати прибуток або імовірність зазнати збитків в результаті безпосереднього впливу змін обмінного курсу на очікувані потоки коштів. Експортер, який одержує іноземну валюту за проданий товар, програє від зниження курсу іноземної валюти по відношенню до національної, тоді як імпортер, що здійснює оплату в іноземній валюті, програє від підвищення курсу іноземної валюти по відношенню до національної [1].

Слід зазначити, що практично кожне підприємство в тій чи іншій формі схильне до операційних валютних ризиків. Це визначається такими чинниками:

- видом діяльності підприємства;
- типом конкуренції в галузі;
- альтернативними джерелами факторів виробництва;
- еластичністю попиту на вироблену продукцію.

Трансляційний (бухгалтерський) валютний ризик – це ймовірність невідповідності між активами і пасивами, вираженими у валютах різних країн. Він вимірює вплив зміни валютних курсів на бухгалтерську вартість підприємства. Цей ризик лежить в основі бухгалтерських прибутків / збитків від зміни валютних курсів. Вони утворюються в результаті конверсії показників фінансової звітності з валютних операцій в «домашню» валюту підприємства. Втрати / прибутки виникають внаслідок зміни номінального обмінного курсу валюти протягом звітного періоду. Вони є так званими нереалізованими втратами / прибутками і не призводять до змін у реальному грошовому потоці підприємства. За винятком деяких випадків, управління трансляційними ризиками не застосовується. Вони залежать від способу і правил реєстрації та конверсії валютних угод в «домашню» валюту підприємства [9].

Економічний валютний ризик є ймовірністю несприятливого впливу змін обмінного курсу на економічне становище підприємства, пов'язаної насамперед із зміною загального економічного стану як країн-партнерів, так і країни, де розміщена компанія. Безумовно даний ризик стосується насамперед підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Проте підприємства, які несуть витрати тільки в національній валюті, що реалізують свою продукцію всередині країни і не

мають факторів виробництва, на котрі могли б вплинути зміни валютного курсу, схильні до цього ризику. Прикладом може бути зниження ціни на імпортні товари у разі підвищення вартості національної валюти. Цей вид валютного ризику може призвести до зниження конкурентоспроможності, рівня рентабельності продукції і прибутковості підприємств [10].

Отже, основним видом валютного ризику, властивому вітчизняним підприємствам, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, є валютний операційний ризик, котрий безпосередньо впливає на загальний рівень фінансової стійкості підприємства.

У найменшій мірі валютному ризику схильні підприємства, які несуть витрати тільки в національній валюті, не мають альтернативних джерел факторів виробництва, на які могли б вплинути зміни валютного курсу. Ці підприємства реалізують продукцію тільки всередині країни і не зустрічають конкуренції з боку товарів, ціни на які можуть стати більш вигіршними в результаті сприятливої зміни курсу. Однак навіть такі підприємства не є цілком захищеними, тому що зміна обмінного курсу може мати негативні наслідки, яких не зможе уникнути жоден суб'єкт господарської діяльності.

Коливання обмінних курсів можуть вплинути на конкуренцію з боку інших виробників, здійснивши вплив на структуру їх витрат або на їхні ціни продажу, виражені в національній валюті. Підприємство, що продає виключно на внутрішньому ринку, з витратами, оплачуваними тільки в національній валюті, постраждає від підвищення курсу валюти, оскільки конкурентні імпортні товари будуть більш дешевими, так само як і товари внутрішніх виробників-конкурентів, витрати яких оплачуються частково в іноземній валюті.

Отже, обмінний курс істотно впливає на комерційні відносини, оскільки є механізмом оцінки, що зачіпають кожну міжнародну угоду. Вплив коливань валютного курсу може позначитися на результатах економічної діяльності, що в умовах нестабільності ринкового середовища може призвести до катастрофічних наслідків для господарюючого суб'єкта.

Зміни вартості валюти країни можуть мати додаткове значення для підприємства, що розмістило свою філію в цій країні з метою забезпечення дешевого джерела ресурсів на свій внутрішній ринок, або на ринки інших країн-споживачів [1].

Основна відмінність економічного ризику від бухгалтерського впливає з самого визначення поняття зміни валютного курсу, яке призводить до прибутків або збитків. Згідно з бухгалтерськими правилами угода вноситься у звітність з урахуванням спот-курсу на момент угоди, а закривається з урахуванням спот-курсу на день розрахунків. Тому, прибутки / втрати від зміни валютного курсу залежать від усієї величини зміни номінального курсу між цими датами. Однак з економічної точки зору це не має ніякого сенсу. Наприклад, якщо підприємство укладає угоду, знаючи, що оплата буде проведена тільки через 90 днів, то для чого їй турбуватися про поточний курс? Рішення про угоду має бути засноване на обмінному курсі, очікуваному через 90 днів, але не на курсі в момент угоди: приймаючи рішення про ціну угоди, підприємство враховує очікувані зміни в обмінному курсі за наступні 90 днів. Курс на момент укладання угоди не має значення.

Отже, основна відмінність полягає в тому, що економічний ризик залежить від неочікуваного, а не від зафіксованого в реальності зміни валютного курсу. Встановлюючи ціну угоди, підприємство повинна не брати до уваги поточний спот-курс, а орієнтуватися на очікуваний спот-курс на день передбачуваних розрахунків. Якщо на ринку існує рівновага, то очікуваний спот-курс відповідає в основному форвардному обмінному курсу. Отже, підприємству слід приймати цінові рішення, виходячи з форвардного обмінного курсу, а не спот-курсу на момент укладення угоди [8].

Прихований валютний ризик. Приховані операційні і (або) трансляційні ризики можуть виникнути й у тому випадку, якщо закордонна дочірня компанія схильна до ризиків. Припустимо, що українська філія європейської компанії експортує продукцію в Казахстан. Для української дочірньої компанії існує ризик втрат від зміни курсу казахського тенге, і вона може понести збитки в результаті несприятливих змін курсу казахського тенге стосовно гривні. Подібні збитки підірвуть прибутковість філії. Виникає непрямий операційний ризик, оскільки надходження прибутку від дочірньої компанії скоротяться. Материнська компанія також зіткнеться з трансляційним ризиком, якщо зменшення прибутку від філії буде відбито в оцінці вартості активів філії в балансовому звіті материнської компанії. Наприклад, постачальник на внутрішньому ринку може використовувати імпортні ресурси, і підприємство, що користується послугами такого постачальника, частково є схильною до операційного ризику, тому що підвищення вартості витрат постачальника в результаті знецінення національної валюти змусило б цього постачальника підвищити ціни. Ще одним прикладом може бути ситуація з імпортером, якому випишується рахунок-фактура в національній валюті і який виявляє, що ціни змінюються його закордонним постачальником відповідно до змін обмінного курсу для забезпечення стабільності цін у валюті країни постачальника.

Отже, на валютний ризик мають вплив такі чинники:

- стабільність національної валюти (волатильність щодо іншої валюти);
- темп знецінення національної валюти в динаміці;
- наявність арбітражу;
- різниця в ціні купівлі та продажу;

- відміна роздрібного обмінного курсу від офіційного курсу центрального банку;
- комерційний ризик;
- трансляційний ризик;
- ризик мораторію платежу;
- трансферний ризик;
- ризик інфляції.

На думку А.Н. Нерпа, валютний ризик являє собою можливість грошових втрат у результаті несприятливих коливань валютних курсів. Такі втрати можуть виникнути в тому випадку, якщо прогноз господарюючим суб'єктом валютного курсу не виправдався. Іншими словами, якщо розрахункові значення валютного курсу, отримані при застосуванні розглянутих раніше моделей, не співпали з фактичним значенням курсу. Це неспівпадіння прогнозного значення курсу з фактичним викликано помилкою моделей. Саме помилки моделей прогнозування валютного курсу трактується нами як валютний ризик, при реалізації якого у господарюючого суб'єкта виникнуть збитки. Щоб уникнути цього, суб'єкт має можливість прийняти управлінські рішення, які нівелюють його втрати від зміни курсу валют [11].

Отже, постає питання про мінімізацію впливу валютних ризиків на комерційні операції під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Комерційні операції, що проводяться міжнародною торгівлею відчувають вплив коливань валютного обміну пропорційно їх загальному обсягу в угоді. Чим більшою є амплітуда міжвалютних обмінів щодо сукупності угод, тим більше бізнес підлягає впливу коливань валютного курсу. Такий підхід до оцінки комерційних операцій набув поширення лише останнім часом. Типовою поведінкою менеджера при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності, пов'язаної з валютними розрахунками є вибір найбільш ефективного методу страхування валютних угод від валютних ризиків, що призвело до тенденцій відволікання уваги від оцінки комерційної діяльності та оцінки впливу на ефективність випуску одиниці продукції з урахуванням впливу валютного впливу. Якщо згадати про те, що валютні загрози зростають пропорційно сукупності угод, то найбільша увага менеджменту підприємства має бути націлена на продукти, що знаходяться під впливом ризику зміни обмінного курсу.

Позитивний і негативний вплив валютних ризиків на економічні результати господарюючих суб'єктів представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Вплив валютних ризиків на економічні результати господарюючих суб'єктів

Девальвація гривні і ревальвація євро		Ревальвація гривні і девальвація євро	
позитивний вплив	негативний вплив	позитивний вплив	негативний вплив
експортери «внутрішні» підприємства з іноземними конкурентами юридичні та фізичні особи, що інвестують кошти у валюті	імпортери юридичні та фізичні особи-позичальники кредитів у валюті споживачі	імпортери юридичні та фізичні особи-позичальники кредитів у валюті споживачі	експортери «внутрішні» підприємства з іноземними конкурентами юридичні та фізичні особи, що інвестують кошти у валюті

Джерело: побудовано на основі [11].

Механізм мінімізації ризиків господарюючого суб'єкта від зміни валютного курсу включає в себе наступні етапи:

1. Прогноз валютного курсу.
2. Аналіз впливу зміни валютного курсу на економічні результати господарюючого суб'єкта. При цьому визначається вплив на всі сфери діяльності суб'єкта, а також на його партнерів і клієнтів.
3. На основі результатів, отриманих в ході другого етапу, суб'єкт приймає рішення про скорочення витрат, зміну політики збуту тощо.
4. З урахуванням результатів другого і третього етапів, суб'єкт приймає рішення про застосування інструментів страхування збитків від зміни валютного курсу (валютні застереження, страхування, валютний арбітраж).
5. Завершальним етапом є аналіз результатів від реалізації попередніх етапів.

Отже, ефективне управління валютними ризиками зовнішньоекономічної діяльності повністю залежить від правильності прийнятого керівництвом підприємства рішення при визначенні коригувальних і запобіжних заходів. Виходячи із стратегічних і тактичних цілей підприємства, що складають основу процесів забезпечення рівня економічної безпеки діяльності на зовнішньоекономічному ринку, пропонується модель управління валютним ризиком підприємства (рис. 1).

На першому етапі відбувається визначення і аналіз валютного ризику. Відповідальні особи складають перелік загроз. На другому етапі здійснюється оцінка способів впливу на валютні ризики, розгляд розроблених заходів зі зниження імовірності виникнення валютних ризиків і відбувається здійснення попереджувальних дій. Третій етап «Моніторинг» – це підбиття підсумків процесу управління валютними ризиками зовнішньоекономічної діяльності та оцінка ефективності виконаної

роботи підрозділом. На даному етапі розглядаються всі аспекти впливу на ризики зовнішньоекономічної діяльності. Відбувається формування звітів про діяльність підприємства в розглянутій області і у разі не ефективного впливу на ризики зовнішньоекономічної діяльності, відбувається коригування методів їх зниження. Отже, відділ управління ризиками проводить контроль і аналіз результатів зовнішньоекономічної діяльності, коригує плани проведених заходів і проводить відстеження прийнятих управлінських рішень щодо подальших дій у напрямі валютних ризиків.

Рис. 1. Модель управління валютним ризиком підприємства

Джерело: розроблено автором

Управлінські рішення щодо зниження втрат від зміни валютного курсу можуть змінюватися від завчасної мінімізації витрат і оптимізації політики продажів до застосування спеціальних інструментів. Серед найбільш відомих інструментів мінімізації (страхування) від зміни валютного курсу можна назвати:

- валютні застереження (прямі, непрямі і мультивалютні);
- хеджування;
- валютний арбітраж.

Валютні застереження – є дешевим і зручним інструментом, котрий перекладає збитки на контрагента. Однак застереження неможливо застосувати при небажанні партнера прийняти на себе збитки.

Хеджування і валютний арбітраж пов'язані із застосуванням опціонів і ф'ючерсів. Хеджування – це є операція по застосуванню опціону і / або ф'ючерсу, а валютний арбітраж включає в себе, окрім операції хеджування, ще й банківські депозитні операції.

Висновки з даного дослідження. Мінімізація валютних ризиків має вагоме значення для підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, коли вартість валюти може істотно змінюватися в короткі терміни. Саме тому контроль валютного ризику є актуальним, оскільки курси валют піддаються впливу значних коливань. Мінімізація валютних ризиків може бути досягнута такими способами: прогнозуванням валютного ризику; правильним вибором валюти ціни; регулюванням валютної позиції по контрактах (тобто збалансуванням платежів і надходжень в іноземній валюті); прискоренням або затримкою платежу за поставлені товари; застосуванням валютних та інших захисних застережень; страхуванням за допомогою строкових валютних угод.

Література

1. Редхед К. Управление финансовыми рисками / пер. с англ. / К. Редхед, С. Хьюс. – М. : Инфра-М, 1996. – 288 с.

2. Кузнецов Ю.В. Методологические аспекты исследования системы управления рисками / Ю.В. Кузнецов, Н.В. Капустина // Проблемы современной экономики. – 2008. – № 3. – С. 324–327.
3. Шапкин А.С. Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций : монография / А.С. Шапкин. – М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и Ко», 2003. – 544 с.
4. Бланк И.А. Управление финансовыми рисками / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 2005. – 600 с.
5. Тупицына А.В. Хеджирование валютных рисков / А.В. Тупицына // Международные банковские операции. – 2008. – № 4. – С. 77-82.
6. Котелкин С.В. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений: учебник / С.В. Котелкин, А.В. Круглов, Ю.В. Мишальченко, Т.Г. Тумаров. – М. : Инфра-М, 2004. – 432 с.
7. Соколова С.В. Предпринимательские риски в сфере услуг / С.В. Соколова // Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина. – 2012. – Т. 6. – № 1. – С. 96-106.
8. Основы международных валютно-финансовых и кредитных отношений: учебник / под науч. ред. д-ра экон. наук, проф. В.В. Круглова. – М. : ИНФРА-М, 1998. – 432 с.
9. Лукашев А.В. Международные корпоративные финансы и управление валютными рисками в нефинансовых корпорациях / А.В. Лукашев // Управление корпоративными финансами. – 2005. – № 1 (7). – С. 36-52.
10. Горбунов Н.В. Оценка эффективности системы внутреннего контроля валютных рисков / Н.В. Горбунов // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2011. – № 2. – С. 188-191.
11. Непп А.Н. Анализ влияния валютных рисков на экономические результаты хозяйствующих субъектов / А.Н. Непп // Аграрный вестник Урала. – 2011. – № 5(84). – С. 91-95.

УДК 336.14:336.274.2

Нечаюк І.Б.,
аспірантка*

Академія фінансового управління

ШЛЯХИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ З УРАХУВАННЯМ ПОТОЧНОГО БОРГОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ

Постановка проблеми. В умовах транзитивної економіки, переходу до ринкових відносин змінюються як роль державного бюджету в економічній системі країни в цілому, так і роль бюджетних видатків. При обмеженості фінансових ресурсів в Україні надзвичайно актуальним питанням виступає оптимізація складу та структури видатків Державного бюджету України. Відповідно врегулювання зовнішнього боргу України, управління та формування його оптимальної структури, а також пошук ефективних методів його погашення є головним завданням сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним питанням державного боргу присвячені роботи вітчизняних економістів, а саме: В.А. Андрущенко, О.І. Барановського, С.А. Буковинського, О.Д. Василика, А.С. Гальчинського, В.М. Геєця, А.І. Даниленка, М.Я. Дем'яненка, О.Д. Заруби, Б.С. Кваснюка, В.І. Кравченка, А.М. Мороза, С.С. Осадця, К.В. Павлюка, А.М. Поддєрьогіна, Г.О. П'ятаченка, М.І. Савлука, В.М. Суторміної, В.М. Федосова та інших.

На сьогодні, за існуючих незначних критичних показників боргового навантаження, необхідними є наукові розробки з оперативного регулювання державного боргу, спрямовані на стабілізацію боргового процесу, утримання державного боргу на визначеному рівні, управління державним боргом за допомогою параметрів економічної моделі.

Постановка завдання: Мета статті – аналіз можливих варіантів оптимізації державного бюджету та розробка дієвих пропозицій з метою його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В умовах спрямованості на досягнення взаємоузгодженості боргової, фіскальної та грошово-кредитної політики в аспекті їх взаємозв'язку із загальнодержавною політикою інтерес представляють моделі динаміки державного боргу, що призначені для аналізу тенденцій зміни боргових зобов'язань у співвідношенні з макроекономічними показниками та змінними кредитно-грошової політики [1, 128].

* Науковий керівник: Лютий І.О. – д.е.н., професор